

***Військовий інститут
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка***

Тема 1. Організація протиповітряної оборони військ та об'єктів України.

Заняття 2. Система прикриття воєнних об'єктів держави від ударів засобів повітряного нападу.

- 1. Принципи і форми застосування засобів Повітряних Сил ЗСУ.**
- 2. Оцінка воєнних об'єктів держави, що прикриваються від ударів з повітря.**
- 3. Сучасні погляди на організацію прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря.**

Перше питання: Принципи і форми застосування засобів Повітряних Сил ЗСУЗ.

Принципи бойового застосування ПС – це найважливіші рекомендації з організації та ведення бойових дій, які придатні для практичного використання у всіх основних видах бойової діяльності з'єднань, частин та підрозділів ПС.

Принципи бойового застосування ПС викладені в статутах, керівництвах, настановах, наказах і відображають вимоги законів збройної боротьби з повітряним противником та умови, в яких діють ПС.

Основними принципами бойового застосування ПС є :

- **постійна висока бойова готовність;**
- **висока активність та рішучість бойових дій;**
- **зосередження основних зусиль ПС на напрямках дії головних сил повітряного противника та на ППО найважливіших об'єктів;**
- **погоджене сумісне використання з'єднань та частин у відповідності з їх властивостями та можливостями, неперервна взаємодія сил та засобів;**
- **ураження повітряного противника на максимальних дальностях від об'єктів, неперервні дії по повітряному противнику до повного його знищення;**

- **маневр силами та засобами для створення переваги над противником;**
- **вміле використання та своєчасне відновлення резервів;**
- **раптовість та прихованість дій;**
- **використання морально-політичного та психологічного фактору в інтересах виконання поставлених завдань;**
- **всебічне забезпечення бойових дій;**
- **тверде та неперервне управління з'єднаннями та частинами військ ППО.**

Принципи тактики ПС – це надійна основа для прийняття командиром правильних рішень. Але для досягнення успіху важливо не стільки їх знати, скільки їх вміло використати

Основною формою застосування Повітряних Сил під час виконання поставлених завдань у воєнних конфліктах є бойові дії.

Бойові дії – форма оперативного (бойового) застосування Повітряних Сил, його об'єднань (з'єднань, військових частин) у рамках операцій угруповання військ (сил) або самотійно, а також між операціями для вирішення оперативних і тактичних завдань.

Під час бойових дій з'єднання та військові частини об'єднань ПС виконують поставлені завдання веденням:

- протиповітряних боїв,**
- повітряних боїв,**
- нанесенням авіаційних ударів і**
- проведенням спеціальних бойових польотів.**

Протиповітряний бій – узгоджене за метою, місцем, часом і способом дій ведення вогню та маневру зенітних ракетних частин і підрозділів з метою знищення повітряного противника та недопущення (зниження ефективності) його ударів по військах та об'єктах, що прикриваються.

Протиповітряний бій зенітні ракетні частини і підрозділи можуть проводити самостійно або у взаємодії з винищувальною авіацією в обмеженому районі протягом короткого проміжку часу.

Повітряний бій – збройне протиборство в повітрі поодиноких літаків, підрозділів винищувальної авіації з метою знищення повітряного противника, відбиття його атак, примушення його до відмови виконувати поставлені завдання.

Авіаційний удар – організоване застосування авіації з метою ураження наземних (*морських*) об'єктів противника. Авіаційні удари можуть бути масованими, груповими та поодинокими.

Спеціальний бойовий політ – дії авіації для виконання бойових завдань, які не пов'язані із застосуванням засобів ураження.

Спеціальний бойовий політ може виконуватися для:

- ведення повітряної розвідки;
- управління з'єднаннями і військовими частинами;
- постановки завад;
- пошуку та евакуації екіпажів літальних апаратів, що були збиті (зазнали аварії) на території противника;
- перевезення військ, бойової техніки та вантажів і інш.

Спеціальні бойові вильоти можуть бути груповими та поодинокими

Друге питання: **Оцінка воєнних об'єктів держави, що прикриваються від ударів з повітря.**

Зменшення імовірності виникнення великомасштабних війн і конфліктів великої інтенсивності, яке досягнуто урегулюванням міждержавних відносин в останні роки, на жаль, супроводжується збільшенням частоти виникнення збройних конфліктів середньої і малої інтенсивності та терористичних актів.

При цьому здійснюється зміна головної мети застосування військ і сил, коли на перший план висувається вже не захоплення територій противника і навіть не розгром його угруповань як це було раніше, а виведення противника зі стану війни шляхом поразення ключових **воєнних об'єктів** його воєнно-економічного потенціалу та збройних сил із застосуванням високоточної зброї й угруповань засобів повітряного нападу.

Під воєнними об'єктами слід розуміти об'єкти стан яких впливає на хід і результати воєнних дій і які є об'єктами ударів для протилежної сторони:

- збройні сили,
- промислові,
- адміністративні центри,
- пункти управління та керівництва та ін.

Оцінка воєнних об'єктів, що прикриваються від ударів з повітря, є важливою складовою під час розробки та прийняття рішення на бойові дії.

Класифікація воєнних об'єктів, що прикриваються:

- ***за важливістю*** (особливої важливості, I, II категорії);
- ***за призначенням***;
- ***за складом і спільною роботою*** окремих елементів об'єкта (одиначні та групові об'єкти, однорідні та різнорідні об'єкти, складні об'єкти);
- ***за формою, геометричними розмірами*** (точкові, лінійні, площинні);
- ***за ступенем рухомості*** (стаціонарні, рухомі, мобільні);
- ***за ступенем розпізнання*** об'єкта та складових його елементів (розпізнаний, не цілком розпізнаний, не цілком розвіданий);
- ***за ступенем уразливості*** воєнного об'єкта (не поразений, одержав слабкі, середні, сильні, повні пошкодження).

Воєнні об'єкти за призначенням доцільно розподілити на сім груп:

Перша група – збройні сили.

- ЦКП і ГШ ЗС;
- пункти управління СВ, ВПС, ВМС;
- військові навчальні заклади, центри бойової підготовки, навчальні центри ;
- пункти управління з'єднань, частин і підрозділів;
- позиції мотострілкових, танкових та аеромобільних військ, ракетних військ та артилерії, військ ППО СВ;
- аеродроми та авіація ВПС;
- літаки та вертольоти в ангарах і на площадках;
- пункти наведення й управління авіацією;
- позиції зенітних ракетних підрозділів;
- позиції радіотехнічних підрозділів;
- надводні та підводні сили, морська піхота, морська авіація, берегові війська ВМС та окремі кораблі у морі та рейді, військово-морські бази;
- позиції засобів РЕБ і радіотехнічної розвідки, ПРН, ЗГВ;
- склади, бази, арсенали та сховища зброї, ОВТ; райони зосередження військ і техніки;
- центри спеціальної обробки особового складу та техніки;
- сховища ПММ; склади матеріальних засобів; продовольчі склади; захисні спорудження (укриття); інші об'єкти ЗС.

Воєнні об'єкти за призначенням доцільно розподілити на сім груп:

Друга група – *об'єкти, що відносяться до енергетики держави.*

- атомні електростанції;
- гідроелектростанції;
- теплоелектростанції;
- високовольні лінії і вузли державної електромережі;
- нафтопроводи;
- газопроводи.

Третя група – *транспортні вузли, станції, порти, аеродроми.*

- морські торгові порти;
- автомобільні вузли;
- залізничні вузли, залізничні станції;
- ділянки залізниць і автострад;
- естакади, мости і переправи;
- аеродроми та вокзали цивільної авіації.

Воєнні об'єкти за призначенням доцільно розподілити на сім груп:

Четверта група – підприємства воєнно-промислового комплексу.

- підприємства воєнно-промислового комплексу;
- ремонтні підприємства, заводи, бази;
- науково-виробничі і виробничі об'єднання;
- комбінати, заводи, фабрики; корпорації; концерни; фірми; трести;
- технічні і технологічні пункти;
- великі видобувні підприємства і розробки корисних копалин;
- великі сільськогосподарські та переробні підприємства; елеватори;
- фінансові і фінансово-економічні заклади.

П'ята група – екологічно небезпечні об'єкти.

- сховища сильнодіючих отруйних речовин (бензол, хлор, аміак, сірчана кислота, оцтова кислота, соляна кислота, азотна кислота, сірковуглець);
- підприємства хімічної промисловості;
- греблі, дамби;
- сховища радіаційних речовин.

Воєнні об'єкти за призначенням доцільно розподілити на сім груп:

Шоста група – об'єкти державного управління.

- Верховна рада, міністерства і відомства, управління;
- адміністративно-промислові центри;
- обласний центр;
- районний центр;
- селище міського типу;
- селище сільського типу.

Сьома група – інші воєнні об'єкти, що впливають на результати бойових дій.

- центри (наукові, технічні, масової інформації, ін.);
- спеціальні конструкторські і конструкторські бюро;
- науково-дослідні інститути, центри, полігони;
- віщальні, телевізійні та радіостанції;
- навчальні заклади (цивільні);
- медичні формування й установи (стаціонарні, польові);
- об'єкти цивільної оборони.

Знищення воєнних об'єктів, що прикриваються, проводиться у ході повітряних операцій (бойових дій, ударів), мета яких у сучасних умовах може бути така:

- **завоювання переваги в повітрі** – придушення об'єктів авіаційних частин та аеродромів, знищення авіації;
- **придушення (прорив у напрямку) системи ППО, знищення сил і засобів ППО;**
- **завоювання переваги на морі** – придушення об'єктів ВМС, знищення сил і засобів флоту;
- **безпосередньо авіаційна підтримка** – знищення угруповань військ і сил першого та другого ешелонів, резервів;
- **порушення державного та військового управління, тилу;**
- **ізоляція районів бойових дій; знищення стратегічних (оперативних) резервів;**
- **підриг економічного потенціалу, деморалізація населення, знищення об'єктів воєнно-промислового комплексу.**

Для ураження воєнних об’єктів визначаються полігоні наряди АЗПН.

Під нарядами АЗПН визначають кількість АЗПН, що достатньо для ураження об’єкта удару з заданою імовірністю або ступенем уразливості.

Полігоний наряд використовується для розрахунку можливої кількості АЗПН в ударі.

Завдання АЗПН в ударі	Об’єкти удару	Потрібний наряд АЗПН				Захист кг/см
		СБ	ТА	КР	ОТР	
Завоювання переваги в повітрі	Аеродроми	1.....2	4 ... 10	2 ... 4	4 ... 6	1
	ВПП		2 ... 4	1 ... 2		
	Поз. РТВ, РЕБ,		1 ... 2	2 ... 3		0,3
	Поз. ЗРК ДД		2 ... 4	1 ... 2		0,4
	Поз ЗРК СД		2 ... 3	1 ... 2		0,4
	Поз. ЗРК МД		2 ... 4			
Підбив економічного потенціалу, деморалізація, знищ. населення	Бази, склади		1 ... 2	1 ... 2	2 ... 4	0,3
	АПЦ	6 ... 10	60 ... 80	20 ... 40	17	0,3
	ВЕЦ	4 ... 8	20 ... 40	12 ... 20		0,5
	П/я, СДЯВ	1 ... 2	12 ... 20	2 ... 6		0,5
	Енерговузол	1 ... 2	8 ... 12	8 ... 12		1,75
	Об’єкти тилу	-		1 ... 2		0,4

Третє питання: Сучасні погляди на організацію прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря

Зростання значення ретельного планування прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря обумовлено такими **причинами**:

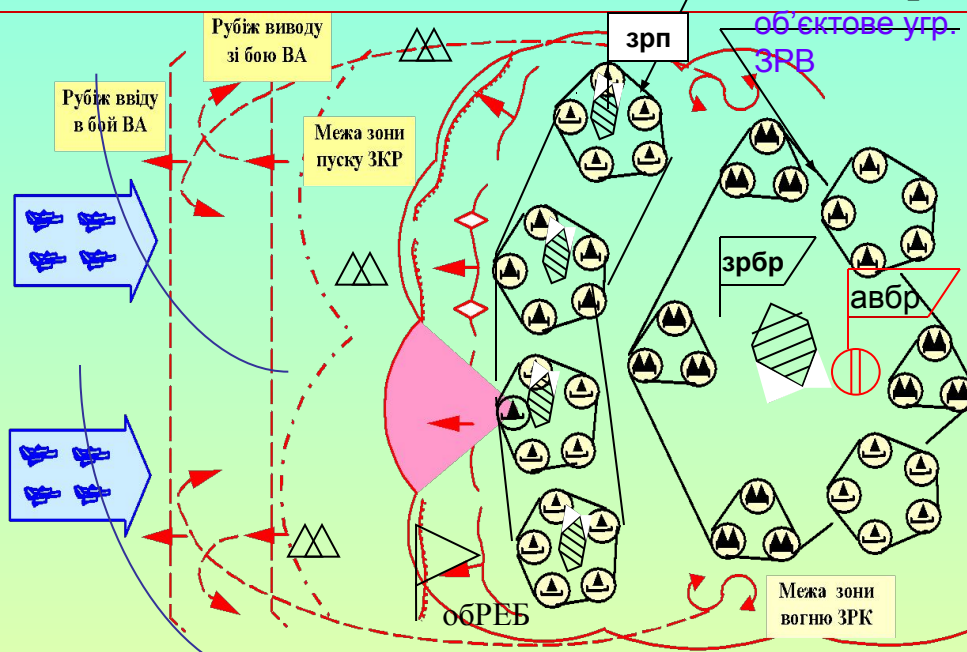
- наявністю значної кількості засобів повітряного нападу різних типів у Європі, які швидко можуть бути зосереджені поблизу кордонів будь-якої країни;
- досягнутими бойовими можливостями сучасних ЗПН, активним застосуванням засобів радіоелектронної боротьби.

До сил прикриття відносяться:

- ЗРВ;
- ВА;
- ЗА;
- РТВ;
- РЕБ.

Зміст прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря у встановлених межах ПК, визначається покладеним комплексом задач і функцій на сили прикриття (ВА, ЗРВ, ЗА, РТВ, РЕБ) повітряного командування:

- **постійний контроль повітряного простору** з метою запобігання та припинення порушень державного кордону бойовими повітряними судами інших держав і дотримання зонально-об'єктних встановлених режимів польотів;

- **безперервна комплексна розвідка повітряного простору** з метою виявлення підготовки до здійснення нападу з повітря,
- **виявлення засобів повітряного нападу в повітрі, оповіщення військ (сил), видача бойової інформації** про дії повітряного противника на КП (ПУ) об'єднань, з'єднань і частин;
- **зрив (відбиття) масованих ракетно-авіаційних ударів** противника;
- **прикриття угруповань військ (сил) у ході їх розгортання та проведення ними бойових дій, адміністративно-політичних, промислових, об'єктів тилу, комунікацій та інших важливих воєнних об'єктів;**
- **знищення засобів повітряного нападу в місцях їх базування**
- **боротьба з повітряними десантами** противника у польоті;

Досвід розвитку подій у ході воєнних конфліктів останніх років свідчить про те, що *центр важливості збройної боротьби продовжує переміщуватись у повітря.*

Тому для вирішення задач прикриття воєнних об'єктів необхідне своєчасне створення *системи прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря* та підтримання її у стані постійної готовності до відбиття повітряного нападу, що забезпечує стримування можливої агресії.

Система прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря – це сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих систем розвідки, зенітного ракетного (зенітного артилерійського) та винищувального авіаційного прикриття, радіоелектронного заглушення, всебічного забезпечення й управління, що створюють сили та засоби ВА, ЗРВ, ЗА, РТВ, РЕБ.

Система розвідки повітряного командування – це сукупність сил та засобів РТВ, які розгорнуті для розвідки повітряного противника та радіолокаційного забезпечення військ в протиповітряних операціях та боях

Вона складається з угруповання РТВ, яке створюється розгорнутими в бойові порядки радіотехнічними з'єднаннями та частинами (*ртбр, ртп*) які входять до складу повітряного командування.

Система зенітного ракетного (зенітного артилерійського) прикриття поєднує угруповання зенітних ракетних (зенітних артилерійських) з'єднань, частин і підрозділів повітряного командування, дії яких сплановані з метою знищення аеродінамічних засобів повітряного нападу (АЗПН) в польоті та зниження ефективності його ударів.

Система винищувального авіаційного прикриття поєднує угруповання винищувальних авіаційних з'єднань, частин і підрозділів повітряного командування, застосування яких сплановано, узгоджено й організовано за єдиним замислом і планом під єдиним керівництвом з метою знищення засобів повітряного нападу противника в повітрі на максимальних відстанях.

Система радіоелектронної боротьби поєднує угруповання частин і підрозділів РЕБ повітряного командування, дії яких сплановані, узгоджені й організовані за єдиним замислом і планом під єдиним керівництвом для виконання заходів щодо дезорганізації системи управління засобами повітряного нападу противника, зниження можливостей його засобів розвідки й ефективності його авіаційних ударів, забезпечення стійкої роботи своїх радіоелектронних систем і засобів управління військами та зброєю.

Система всебічного забезпечення поєднує сукупність сил і засобів бойового, технічного, тилового, морально-психологічного забезпечення бойових дій з'єднань, частин і підрозділів повітряного командування, дії яких організовані за єдиним замислом і планом з метою проведення ремонтно-відбудовчих робіт і своєчасного забезпечення військ ракетами, боєприпасами, ПММ, матеріальними засобами та ін.

Система управління – це сплановане, узгоджене й організоване розміщення за єдиним замислом і планом функціонально пов'язаних органів управління, командних пунктів (*пунктів управління*), засобів зв'язку й АСУ для централізованого управління (*а за необхідності у поєднанні з децентралізацією*) всіма силами та засобами ППО повітряного командування.

До загальних принципів побудови системи прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря відносяться:

- постійна готовність системи прикриття** до бойового застосування у різних умовах обстановки;
- зосередження основних зусиль сил і засобів** на прикритті найважливіших об'єктів і на напрямках дій головних сил повітряного противника, для знищення його ЗПН до застосування ним бортової зброї на дальніх підступах до воєнних об'єктів;
- забезпечення раптовості дій сил прикриття** за рахунок приховування замислу прикриття та введення противника в оману, своєчасності створення системи прикриття та дій сил прикриття;
- комплексне застосування різних сил і засобів**, створення умов для ефективної боротьби з усіма типами ЗПН в усіх можливих діапазонах висот і швидкостей їхньої дії;
- забезпечення електромагнітної сумісності та високої завадостійкості** електронних засобів, які є на озброєнні сил прикриття;
- створення можливостей для широкого маневру** силами прикриття, а також швидкого відновлення порушеної системи прикриття;
- забезпечення живучості сил прикриття** в умовах масованого застосування сторонами звичайних засобів поразення, високоточної зброї та засобів радіоелектронного заглушення.

Структура системи прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря визначає склад, розподіл задач і функцій, взаємні зв'язки сил і засобів, що об'єднуються для вирішення загальної задачі з прикриття воєнних об'єктів. Тому визначення раціональної структури системи прикриття вимагає пошук типу та складу сил прикриття, які включаються у систему; їхнє розташування на місцевості, підпорядкування; основних інформаційних і командних зв'язків, які забезпечують їх спільне функціонування.

Основні вимоги щодо структури системи прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря:

- вибір таких типів, такого складу сил прикриття, що дозволяють вести боротьбу з ЗПН та іншими цілями у всьому діапазоні висот і швидкостей їх польоту;
- поєднання дій сил прикриття, що забезпечують боротьбу з ЗПН на дальніх підступах до об'єктів з діями щодо безпосереднього прикриття об'єктів і військ;
- безперервне всебічне інформаційне забезпечення бойових дій і процесів управління вогнем у масштабі часу, близькому до реального;
- автоматизацію процесів управління бойовими діями та вогнем;
- вибір раціонального варіанту розташування вогневих засобів.

Основну вогневу силу прикриття воєнних об'єктів від ударів з повітря складають зенітні ракетні війська, а основну активну маневрову силу – винищувальна авіація.

Дякую за увагу!

